Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 13 lutego 2025 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i handlowych – Jurysdykcja i uznawanie orzeczeń sądowych oraz ich wykonywanie w sprawach cywilnych i handlowych – Rozporządzenie (UE) nr 1215/2012 – Jurysdykcja szczególna – Artykuł 8 pkt 1 – Wielość pozwanych – Sprawy, między którymi istnieje tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie – Artykuł 102 TFUE – Pojęcie „przedsiębiorstwa” – Spółka dominująca i spółka zależna – Naruszenie popełnione przez spółkę zależną – Domniemanie wywierania decydującego wpływu przez spółkę dominującą – Odpowiedzialność solidarna – Decyzja krajowego organu ochrony konkurencji – Powództwo o odszkodowanie

W sprawie C-393/23

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Hoge Raad der Nederlanden (sąd najwyższy Niderlandów) postanowieniem z dnia 23 czerwca 2023 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 28 czerwca 2023 r., w postępowaniu:

Athenian Brewery SA,

Heineken NV

przeciwko

Macedonian Thrace Brewery SA,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: I. Jarukaitis, prezes czwartej izby, pełniący obowiązki prezesa piątej izby, D. Gratsias (sprawozdawca) i E. Regan, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: A. Lamote, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 6 czerwca 2024 r.,

* Język postępowania: niderlandzki.

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Athenian Brewery SA i Heineken NV – R. Dufour i E. Pijnacker Hordijk, advocaten,

– w imieniu Macedonian Thrace Brewery SA – A.J.M.J. de Moncuit de Boiscuillé, avocat, J.W. Fanoy, P.A. Fruytier, T.S. Hoyer i M.H.J. van Maanen, advocaten,

– w imieniu Komisji Europejskiej – S. Noë i W. Wils, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznik generalnej na posiedzeniu w dniu 26 września 2024 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 8 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1; sprostowanie Dz.U. 2020, L 338, s. 12).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między spółkami Athenian Brewery SA (zwaną dalej „AB”) i Heineken NV a spółką Macedonian Thrace Brewery SA (zwaną dalej „MTB”) w przedmiocie postępowania z powództwa MTB o stwierdzenie odpowiedzialności solidarnej AB i Heinekena za naprawienie szkody poniesionej przez MTB z powodu naruszenia art. 102 TFUE i art. 2 Nomos 3959/2011 Prostasia tou eleutherou antagonismou (ustawy nr 3959 o ochronie konkurencji) z dnia 20 kwietnia 2011 r. (FEK A’ 93), popełnionego przez AB.

Ramy prawne

Rozporządzenie nr 1/2003

3 Artykuł 5 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. [101] i [102 TFUE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1), zatytułowany „Uprawnienia organów ochrony konkurencji państw członkowskich”, przewiduje w zdaniu pierwszym:

„Organy ochrony konkurencji państw członkowskich mają prawo stosowania art. [101] i [102 TFUE] w indywidualnych sprawach. […]”.

4 Artykuł 16 tego rozporządzenia, zatytułowany „Jednolite stosowanie wspólnotowego prawa konkurencji”, stanowi w ust. 1:

„Jeżeli krajowe sądy orzekają w sprawie porozumień, decyzji lub praktyk na mocy art. [101] lub [102 TFUE], które są już przedmiotem decyzji Komisji [Europejskiej], nie mogą wydawać decyzji sprzecznych z decyzją wydaną przez Komisję. Sądy muszą również unikać wydawania decyzji pozostających w sprzeczności z decyzją rozważaną przez Komisję w trakcie postępowania, które Komisja wszczęła. W tym celu sąd krajowy może rozważyć, czy konieczne jest zawieszenie toczącego się postępowania. Obowiązek ten pozostaje bez uszczerbku dla praw i obowiązków wynikających z art. [267 TFUE]”.

5 Zgodnie z art. 23 ust. 2 lit. a) wspomnianego rozporządzenia Komisja może, w drodze decyzji, nałożyć grzywny na przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw, jeżeli umyślnie lub w wyniku zaniedbania naruszają art. 101 lub 102 TFUE.

Rozporządzenie nr 1215/2012

6 Motywy 15, 16 i 21 rozporządzenia nr 1215/2012 głoszą:

„(15) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i opierać się na zasadzie, że jurysdykcję w ogólności mają sądy miejsca zamieszkania pozwanego. Tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub autonomię stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania. Siedziba osób prawnych musi być zdefiniowana wprost w rozporządzeniu celem wzmocnienia przejrzystości wspólnych przepisów i uniknięcia konfliktów kompetencyjnych.

(16) Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Istnienie ścisłego związku powinno zagwarantować pewność prawną oraz uniknięcie możliwości pozywania pozwanego przed sąd państwa członkowskiego, którego pozwany nie mógł rozsądnie przewidzieć. […]

[…]

(21) W interesie zgodnego sprawowania wymiaru sprawiedliwości należy unikać tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań i zapewnić, aby w różnych państwach członkowskich nie zapadały niezgodne ze sobą orzeczenia. Należy przewidzieć jasną i skuteczną regulację w celu wyjaśnienia kwestii zawisłości sprawy i postępowań pozostających w związku, jak również w celu zapobiegania problemom wynikającym z różnego określenia w poszczególnych państwach momentu, od którego postępowanie uważa się za zawisłe. Do celów niniejszego rozporządzenia moment ten powinien zostać określony autonomicznie”.

7 Artykuł 4 ust. 1 tego rozporządzenia, zawarty w sekcji 1 rozdziału II owego rozporządzenia, zatytułowanej „Przepisy ogólne”, brzmi następująco:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

8 Artykuł 5 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia, zawarty w tej samej sekcji, przewiduje:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami ustanowionymi w sekcjach 2–7 niniejszego rozdziału”.

9 Artykuł 8 pkt 1 tego samego rozporządzenia, zawarty w sekcji 2 rozdziału II tego rozporządzenia, zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna”, brzmi następująco:

„Osoba mająca miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego może zostać pozwana również:

1) jeżeli pozywa się łącznie kilka osób – przed sąd miejsca, w którym ma miejsce zamieszkania jeden z pozwanych, o ile między sprawami istnieje tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń.

[…]”.

Dyrektywa 2014/104

10 Artykuł 9 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/104/UE z dnia 26 listopada 2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego (Dz.U. 2014, L 349, s. 1), zatytułowany „Skutek rozstrzygnięć krajowych”, stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, by naruszenie prawa konkurencji stwierdzone w ostatecznym rozstrzygnięciu krajowego organu ochrony konkurencji lub sądu odwoławczego było uznawane za dowiedzione w sposób niezbity do celów powództwa o odszkodowanie wytaczanego przed ich sąd krajowy na mocy art. 101 lub 102 TFUE lub na mocy krajowego prawa konkurencji.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by ostateczne rozstrzygnięcie, o którym mowa w ust. 1, wydane w innym państwie członkowskim mogło – zgodnie z prawem krajowym – być przedstawiane przed ich sądami krajowymi co najmniej jako domniemanie faktyczne, że nastąpiło naruszenie prawa konkurencji, oraz w odpowiednim przypadku mogło być oceniane wraz z innymi dowodami powoływanymi przez strony.

3. Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla praw i obowiązków wynikających z art. 267 TFUE”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

11 AB i MTB są browarami z siedzibą w Grecji prowadzącymi działalność na greckim rynku piwa. AB należy do grupy Heineken, której spółka dominująca, Heineken, ma siedzibę w Amsterdamie (Niderlandy). Heineken określa strategię i cele grupy. Sam jednak nie prowadzi działalności operacyjnej w Grecji. W okresie od września 1998 r. do dnia 14 września 2014 r. Heineken posiadał pośrednio około 98,8 % udziałów w kapitale AB.

12 Decyzją z dnia 19 września 2014 r. Epitropi Antagonismou (urząd ochrony konkurencji, Grecja) stwierdził, że we wskazanym wyżej okresie AB nadużywała swojej pozycji dominującej na greckim rynku piwa i że jej działanie należy zakwalifikować jako jednolite i ciągłe naruszenie art. 102 TFUE oraz art. 2 ustawy nr 3959 o ochronie konkurencji. Chociaż MTB zwróciło się do urzędu ochrony konkurencji o włączenie Heinekena do postępowania, urząd ten uznał w szczególności w tej decyzji, że nic nie wskazuje na bezpośredni udział Heinekena

w stwierdzonych naruszeniach oraz że szczególne okoliczności nie pozwalają domniemywać, iż Heineken wywierał decydujący wpływ na AB. Wspomniany urząd nie wypowiedział się we wspomnianej decyzji w przedmiocie wzruszalnego domniemania, wypracowanego w orzecznictwie Trybunału, zgodnie z którym w szczególnym przypadku, gdy spółka dominująca posiada bezpośrednio lub pośrednio cały lub prawie cały kapitał swej spółki zależnej, która dopuściła się naruszenia reguł konkurencji, owa spółka dominująca rzeczywiście wywiera decydujący wpływ na zachowanie tej spółki zależnej i może zostać uznana za odpowiedzialną za naruszenie w tym samym zakresie co rzeczona spółka zależna (zwanego dalej „domniemaniem wywierania decydującego wpływu i odpowiedzialności spółki dominującej").

13 MTB wniosło do rechtbank Amsterdam (sądu rejonowego w Amsterdamie, Niderlandy) powództwo o uznanie spółek Heineken i AB za solidarnie odpowiedzialne za naruszenie, o którym mowa w poprzednim punkcie, a tym samym o zobowiązanie ich solidarnie do naprawienia całości szkody poniesionej przez MTB w wyniku tego naruszenia. Heineken i AB wniosły z kolei w szczególności o stwierdzenie przez rechtbank Amsterdam (sąd rejonowy w Amsterdamie) braku swej jurysdykcji do rozpoznania roszczeń przeciwko AB. Rechtbank Amsterdam (sąd rejonowy w Amsterdamie) uznał swoją jurysdykcję do rozpoznania roszczeń przeciwko Heinekenowi na podstawie art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012, ponieważ siedziba tej ostatniej spółki znajduje się w Amsterdamie. Sąd uwzględnił natomiast wniosek o stwierdzenie braku jurysdykcji złożony przez AB i Heinekena i stwierdził brak swojej jurysdykcji w odniesieniu do AB ze względu na brak pomiędzy powództwem wniesionym przeciwko Heinekenowi a powództwem wniesionym przeciwko AB „tak ścisłej więzi" w rozumieniu art. 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012, że pożądane byłoby ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń.

14 Gerechtshof Amsterdam (sąd apelacyjny w Amsterdamie, Niderlandy), do którego wniesiono apelację, uchylił orzeczenie rechtbank Amsterdam (sądu rejonowego w Amsterdamie), oddalił apelację wzajemną AB i Heinekena oraz przekazał sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania i wydania orzeczenia co do istoty. Sąd apelacyjny uznał w istocie, że spółki te znajdowały się w takiej samej sytuacji faktycznej i że nie można było z wystarczającą pewnością wykluczyć, iż tworzą one jedno i to samo przedsiębiorstwo.

15 AB i Heineken wnieśli skargę kasacyjną do Hoge Raad der Nederlanden (sądu najwyższego Niderlandów), który jest sądem odsyłającym.

16 Sąd ten zwraca uwagę, że rozpatrywana przez niego sprawa różni się od sprawy zakończonej wyrokiem z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335), w którym Trybunał orzekł w szczególności, że powództwa wniesione przeciwko przedsiębiorstwom, które uczestniczyły w różny sposób, zarówno pod względem geograficznym, jak i czasowym, w jednolitym i ciągłym naruszeniu zakazu karteli przewidzianego w prawie Unii, stwierdzonym w decyzji Komisji, pozostawały ze sobą „w tak ścisłej więzi", że pożądane było ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie. Tymczasem w niniejszym przypadku naruszenie reguł konkurencji nie zostało stwierdzone w decyzji wydanej przez Komisję, lecz przez krajowy organ ochrony konkurencji, a mianowicie urząd ochrony konkurencji. Nie ulega też wątpliwości, że sam Heineken nie prowadził żadnej działalności operacyjnej na greckim rynku piwa, a powództwo, z którym wystąpiło wobec niego MTB, opierało się wyłącznie na decydującym wpływie, jaki miał on wywierać na zachowanie AB. W przypadku gdy, jak w niniejszej sprawie, pozwany kwestionuje, że wywierał taki wpływ, dostarczając dowodów na swoje twierdzenie, powstaje pytanie, czy zgodnie z kryterium ustanowionym przez Trybunał w wyrokach z dnia 28 stycznia 2015 r., Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37) i z dnia 16 czerwca 2016 r., Universal Music International Holding

(C-12/15, EU:C:2016:449), można oprzeć się na domniemaniu wywierania decydującego wpływu i odpowiedzialności spółki dominującej, w którym to przypadku sąd, przed którym wytoczono powództwo, powinien uznać swoją jurysdykcję do rozpoznania sprawy, chyba że dana spółka dominująca zdołałaby obalić to domniemanie bez konieczności przeprowadzenia szczegółowego postępowania dowodowego.

17 W tych okolicznościach Hoge Raad der Nederlanden (sąd najwyższy Niderlandów) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy w przypadku takim, jak ten rozpatrywany w niniejszym postępowaniu, sąd właściwy dla siedziby spółki dominującej, dokonując oceny swojej jurysdykcji na podstawie art. 8 pkt 1 rozporządzenia [nr 1215/2012] w odniesieniu do mającej siedzibę w innym państwie członkowskim spółki zależnej, musi w świetle określonego w tym przepisie wymogu istnienia ścisłej więzi przyjąć za punkt wyjścia do rozważań uznane w zakresie materialnego prawa konkurencji domniemanie decydującego wpływu spółki dominującej na będącą przedmiotem postępowania działalność gospodarczą spółki zależnej?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze: jakie znaczenie należy w tym względzie nadać kryterium sformułowanemu w wyrokach [z dnia 28 stycznia 2015 r., Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37)] oraz [z dnia 16 czerwca 2016 r., Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449)]? Czy w takim przypadku – w razie zakwestionowania decydującego wpływu spółki dominującej na działalność gospodarczą spółki zależnej – do przyjęcia jurysdykcji na podstawie art. 8 pkt 1 rozporządzenia [nr 1215/2012] w odniesieniu do przedmiotowej spółki zależnej wystarczy, by nie można było z góry wykluczyć, że taki decydujący wpływ istniał?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

18 Poprzez swoje pytania, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, by w przypadku powództw o zobowiązanie spółki dominującej i jej spółki zależnej solidarnie do naprawienia szkody wyrządzonej w wyniku naruszenia przez tę spółkę zależną reguł konkurencji, w celu ustalenia swojej jurysdykcji krajowej sąd siedziby spółki dominującej, przed który wytoczono powództwo, mógł oprzeć się wyłącznie na domniemaniu, zgodnie z którym w przypadku gdy spółka dominująca posiada bezpośrednio lub pośrednio cały lub prawie cały kapitał swej spółki zależnej, która dopuściła się naruszenia reguł konkurencji, owa spółka dominująca wywiera decydujący wpływ na tę spółkę zależną.

19 Artykuł 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012 stanowi, że jeżeli pozywa się łącznie kilka osób, osoba mająca miejsce zamieszkania [lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego może zostać pozwana również przed sąd miejsca, w którym ma miejsce zamieszkania [lub siedzibę] jeden z pozwanych, o ile między sprawami istnieje tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń.

20 Cel zasady jurysdykcyjnej wskazanej w art. 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012 odpowiada, zgodnie z motywami 16 i 21 tego rozporządzenia, trosce o zapewnienie prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości, o unikanie tak dalece, jak jest to tylko możliwe,

równoległych postępowań i tym samym o unikanie wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń (wyrok z dnia 7 września 2023 r., Beverage City Polska, C-832/21, EU:C:2023:635, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

21 Tej zasadzie jurysdykcji specjalnej, jako że uchyla ona zasadę jurysdykcji miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego określoną w art. 4 rozporządzenia nr 1215/2012, należy nadawać wykładnię ścisłą, niewykraczającą poza przypadki wyraźnie przewidziane we wspomnianym rozporządzeniu (wyrok z dnia 7 września 2023 r., Beverage City Polska, C-832/21, EU:C:2023:635, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).

22 Wynika stąd, że dla celów stosowania art. 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012 należy zbadać, czy poszczególne powództwa wytoczone przez tego samego powoda wobec różnych pozwanych wykazują więź tego rodzaju, iż przesądza to o potrzebie ich łącznego rozpoznania w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń. W tym względzie, aby orzeczenia były uznane za „sprzeczne ze sobą", nie wystarczy samo istnienie rozbieżności w rozstrzygnięciu sporu, ale rozbieżności te muszą również występować w odniesieniu do tego samego stanu faktycznego i prawnego (wyrok z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 20 i przytoczone tam orzecznictwo).

23 Jak jednak orzekł Trybunał, zasada ustanowiona w art. 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012 nie może być interpretowana w ten sposób, że może ona umożliwić powodowi wytoczenie powództwa przeciwko kilku pozwanym wyłącznie w celu wyłączenia jednego z tych pozwanych spod jurysdykcji sądów państwa, w którym ma on miejsce zamieszkania lub siedzibę, a tym samym obejścia zasady jurysdykcyjnej zawartej w tym przepisie poprzez stworzenie lub utrzymanie w sztuczny sposób przesłanek stosowania tego przepisu (wyrok z dnia 7 września 2023 r., Beverage City Polska, C-832/21, EU:C:2023:635, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).

24 Trybunał stwierdził również, że istnienie sytuacji, w której powód wytoczył powództwo przeciwko kilku pozwanym wyłącznie w celu wyłączenia jednego z nich spod jurysdykcji sądów państwa, w którym ma on miejsce zamieszkania lub siedzibę, jest wykluczone, gdy istnieje ścisła więź między powództwami skierowanymi przeciwko każdemu z pozwanych w chwili ich wniesienia, to znaczy w sytuacji, gdy istnieje interes w ich łącznym rozpoznaniu i rozstrzygnięciu w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń (zob. analogicznie wyrok z dnia 11 października 2007 r., Freeport, C-98/06, EU:C:2007:595, pkt 54; z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 28; a także z dnia 7 września 2023 r., Beverage City Polska, C-832/21, EU:C:2023:635, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo). Trybunał wywiódł z tego, że w razie wytoczenia powództw, które w chwili ich wniesienia wykazują więź w rozumieniu art. 6 pkt 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1; sprostowania:, Dz.U. 2007, L 174, s. 28; Dz.U. 2009, L 311, s. 35), który odpowiada art. 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012, sąd, przed który owe powództwa zostały wytoczone, może stwierdzić ewentualne obejście zasady ustalania jurysdykcji zawartej w omawianym przepisie jedynie w wypadku zidentyfikowania mających moc dowodową okoliczności pozwalających mu na sformułowanie wniosku, iż powód w sposób sztuczny spełnił przesłanki stosowania tego przepisu, względnie utrzymuje stan ich spełnienia (zob. analogicznie wyrok z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 29).

25 W związku z tym do sądu odsyłającego należy ocena istnienia tego samego stanu prawnego i faktycznego, z uwzględnieniem wszystkich istotnych okoliczności zawisłej przed nim sprawy w odniesieniu do powództw skierowanych przeciwko różnym pozwanym, oraz upewnienie się, że powództwo skierowane wyłącznie przeciwko współpozwanym, których miejsce zamieszkania lub siedziba uzasadnia jurysdykcję sądu, przed którym wytoczono powództwo, nie mają na celu sztucznego spełnienia przesłanek stosowania art. 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012 (zob. podobnie wyrok z dnia 7 września 2023 r., Beverage City Polska, C-832/21, EU:C:2023:635, pkt 42, 45). Trybunał może jednak dostarczyć sądowi odsyłającemu wszelkich wskazówek dotyczących wykładni prawa Unii, które są przydatne do celów tej oceny.

26 W tym kontekście należy przypomnieć, że Trybunał orzekł, iż wymóg istnienia tego samego stanu faktycznego i prawnego należy uznać za spełniony, jeżeli kilku przedsiębiorstw, które uczestniczyły w jednolitym i ciągłym naruszeniu reguł konkurencji prawa Unii stwierdzonego w decyzji Komisji, dotyczą, jako stron pozwanych, powództwa oparte na ich udziale w tym naruszeniu, i to pomimo faktu, że zarówno pod względem geograficznym, jak i czasowym pozwane w postępowaniu głównym uczestniczyły we wprowadzaniu w życie danego kartelu w różny sposób (zob. podobnie wyrok z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 21).

27 Jak zauważyła w istocie rzecznik generalna w pkt 40 opinii, to samo stwierdzenie nasuwa się również w przypadku powództw opartych na udziale spółki w naruszeniu reguł konkurencji prawa Unii i skierowanych przeciwko tej spółce, a także przeciwko jej spółce dominującej i w związku z którymi zarzuca się, że razem tworzą one jedno i to samo przedsiębiorstwo.

28 Z utrwalonego orzecznictwa wynika bowiem, że unijne prawo konkurencji dotyczy działalności przedsiębiorstw, a zatem, skoro odpowiedzialność za szkodę wynikającą z naruszenia reguł konkurencji Unii ma charakter osobisty, odpowiedzialność za szkodę spowodowaną tym naruszeniem winno ponieść przedsiębiorstwo, które dopuściło się naruszenia tych reguł (wyrok z dnia 14 marca 2019 r., Skanska Industrial Solutions i in., C-724/17, EU:C:2019:204, pkt 30, 31 i przytoczone tam orzecznictwo)

29 Z tego powodu w przypadku ustalenia, że spółka dominująca i jej spółka zależna są częścią tej samej jednostki gospodarczej, a tym samym tworzą jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu reguł konkurencji prawa Unii, samo istnienie tej jednostki gospodarczej, która popełniła naruszenie, determinuje w decydujący sposób odpowiedzialność jednej lub drugiej ze spółek tworzących przedsiębiorstwo za antykonkurencyjne zachowanie tego przedsiębiorstwa. W związku z tym pojęcie „przedsiębiorstwa”, a poprzez nie pojęcie „jednostki gospodarczej”, powoduje z mocy prawa powstanie odpowiedzialności solidarnej między podmiotami tworzącymi jednostkę gospodarczą w chwili popełnienia naruszenia (zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2021 r., Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, pkt 43, 44).

30 W tym względzie okoliczność, że – jak w niniejszej sprawie – odpowiedzialność solidarna spółki dominującej i jej spółki zależnej za naruszenie reguł konkurencji prawa Unii nie została stwierdzona w ostatecznej decyzji Komisji, nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu art. 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012 do takich powództw.

31 Wręcz przeciwnie, jak wskazała rzecznik generalna w pkt 56 opinii, tylko w takim przypadku istnieje ryzyko wydania sprzecznych ze sobą orzeczeń występujących w odniesieniu do tego samego stanu faktycznego i prawnego. Tymczasem, jak wynika z motywu 21 rozporządzenia nr 1215/2012, przepis art. 8 pkt 1 tego rozporządzenia ma na celu właśnie uniknięcie takiego ryzyka.

32 Ostateczne decyzje Komisji w sprawie naruszenia reguł konkurencji prawa Unii są bowiem, na gruncie art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003, wiążące dla każdego sądu państwa członkowskiego orzekającego w przedmiocie tego samego naruszenia. Natomiast o ile zgodnie z art. 9 ust. 1 dyrektywy 2014/104 państwa członkowskie są zobowiązane do zapewnienia, aby ich sądy krajowe były związane tylko ostatecznymi decyzjami ich własnych organów ochrony konkurencji rozstrzygającymi w przedmiocie takiego naruszenia, o tyle w odniesieniu do analogicznych decyzji wydanych przez organ ochrony konkurencji innego państwa członkowskiego art. 9 ust. 2 tej dyrektywy przewiduje jedynie obowiązek zapewnienia przez państwa członkowskie, by takie decyzje mogły być przedstawiane przed ich sądami krajowymi jako domniemanie faktyczne naruszenia.

33 Taka wykładnia art. 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012, w zakresie, w jakim przepis ten znajduje zastosowanie również w przypadku powództw skierowanych zarówno przeciwko spółce dominującej, jak i przeciwko jej spółce zależnej, z którą ta pierwsza tworzy jednostkę gospodarczą, opartych na udziale tej drugiej w naruszeniu reguł konkurencji prawa Unii, jest zgodna z celami przewidywalności zasad jurysdykcyjnych oraz z zasadą pewności prawa, o których mowa w motywach 15 i 16 tego rozporządzenia.

34 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału zasada pewności prawa wymaga interpretacji szczególnych zasad jurysdykcyjnych w taki sposób, aby normalnie poinformowany pozwany mógł racjonalnie przewidzieć, przed który sąd, inny niż sąd państwa jego miejsca zamieszkania lub siedziby, może zostać pozwany (wyrok z dnia 13 lipca 2006 r., Reisch Montage, C-103/05, EU:C:2006:471, pkt 25).

35 Tymczasem tak właśnie jest w przypadku spółki dominującej i jej spółki zależnej, mającej siedzibę w innym państwie członkowskim. W świetle rozważań przedstawionych w pkt 28 i 29 niniejszego wyroku każda z tych dwóch spółek może bowiem racjonalnie przewidzieć, że w przypadku naruszenia reguł prawa konkurencji Unii popełnionego przez jedną z nich może ona zostać pozwana przed sądy państwa członkowskiego siedziby drugiej w celu ustosunkowania się do roszczeń opartych na tym naruszeniu.

36 W niniejszej sprawie sąd odsyłający zastanawia się w szczególności nad konsekwencjami, jakie dla ewentualnego zastosowania art. 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012 ma okoliczność, po pierwsze, że powód powołuje się na poparcie swoich roszczeń przeciwko spółce, która uczestniczyła w naruszeniu reguł konkurencji prawa Unii, a także przeciwko spółce, która posiada cały lub prawie cały kapitał tej pierwszej spółki, na domniemanie wywierania decydującego wpływu i odpowiedzialności spółki dominującej, a po drugie, że druga spółka zaprzecza, jakoby wywierała decydujący wpływ na swoją spółkę zależną i wraz z nią tworzyła jednostkę gospodarczą.

37 W tym względzie należy przypomnieć w pierwszej kolejności, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w szczególnym przypadku, gdy spółka dominująca posiada bezpośrednio lub pośrednio cały lub prawie cały kapitał swej spółki zależnej, która dopuściła się naruszenia reguł konkurencji, zastosowanie znajduje wzruszalne domniemanie, a mianowicie domniemanie wywierania decydującego wpływu i odpowiedzialności spółki dominującej, w myśl którego owa

spółka dominująca rzeczywiście wywiera decydujący wpływ na zachowanie tej spółki zależnej (wyrok z dnia 26 października 2017 r., Global Steel Wire i in./Komisja, C-457/16 P i od C-459/16 P do C-461/16 P, EU:C:2017:819, pkt 84 i przytoczone tam orzecznictwo).

38 Domniemanie to zostało rozwinięte w kontekście skarg wniesionych przez zainteresowane przedsiębiorstwa na decyzje Komisji stwierdzające ich udział w naruszeniu reguł konkurencji prawa Unii i nakładające na nie grzywny na podstawie art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003. W tym kontekście Trybunał wyjaśnił, że wystarczy, iż Komisja wykaże, że cały lub prawie cały kapitał spółki zależnej znajduje się w posiadaniu jej spółki dominującej, aby można było domniemywać, że ta ostatnia rzeczywiście wywiera decydujący wpływ na politykę handlową tej spółki zależnej. Komisja będzie mogła następnie uznać spółkę dominującą za solidarnie odpowiedzialną za zapłatę grzywny nałożonej na jej spółkę zależną, chyba że owa spółka dominująca, na której spoczywa ciężar obalenia tego domniemania, przedstawi wystarczające dowody wskazujące na to, że jej spółka zależna zachowuje się na rynku w sposób niezależny (wyrok z dnia 26 października 2017 r., Global Steel Wire i in./Komisja, C-457/16 P i od C-459/16 P do C-461/16 P, EU:C:2017:819, pkt 84 i przytoczone tam orzecznictwo).

39 Tymczasem, mimo że domniemanie wywierania decydującego wpływu i odpowiedzialności spółki dominującej zostało sformułowane w ramach skarg na decyzje Komisji wydawane na podstawie art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, może ono również znaleźć zastosowanie w przypadku roszczenia osoby fizycznej lub prawnej, która twierdzi, że poniosła szkodę z powodu udziału spółki w naruszeniu reguł konkurencji prawa Unii, skierowanego przeciwko innej spółce, która posiada całość lub prawie całość kapitału tej pierwszej spółki.

40 Jak bowiem orzekł Trybunał, pojęcie „przedsiębiorstwa” w rozumieniu reguł konkurencji prawa Unii, stanowiące autonomiczne pojęcie prawa Unii, nie może mieć innego zakresu w kontekście nakładania przez Komisję grzywien na podstawie art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, a innego w kontekście powództw o odszkodowanie za naruszenie reguł konkurencji Unii (wyrok z dnia 6 października 2021 r., Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, pkt 38).

41 W drugiej kolejności należy zauważyć, że z orzecznictwa Trybunału wynika, iż na etapie ustalania jurysdykcji krajowej sąd, przed którym wytoczono powództwo, nie dokonuje oceny ani dopuszczalności, ani zasadności powództwa, ale jedynie ustala istnienie łączników z państwem sądu uzasadniających jego jurysdykcję na podstawie art. 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012.

42 Niemniej jednak i o ile prawdą jest, że rozporządzenie nr 1215/2012 nie precyzuje wyraźnie zakresu obowiązków kontrolnych spoczywających na sądach krajowych przy ustalaniu ich jurysdykcji krajowej w odniesieniu do kwestii krajowego prawa procesowego, którego rozporządzenie to nie ma ujednolicać, o tyle Trybunał orzekł jednak, że stosowanie właściwych przepisów krajowego prawa procesowego nie może naruszać skuteczności (effet utile) wspomnianego rozporządzenia. Tymczasem, mimo że cel pewności prawa wymaga, aby sąd krajowy, przed którym wytoczono powództwo, mógł łatwo wypowiedzieć się w przedmiocie własnej jurysdykcji, nie będąc zmuszonym do orzekania co do istoty sprawy, obowiązek przeprowadzenia już na tym etapie postępowania szczegółowego postępowania dowodowego w odniesieniu do istotnych okoliczności faktycznych dotyczących zarówno jurysdykcji, jak i istoty sprawy, niosłoby ryzyko rozstrzygnięcia z góry jego zasadności (zob. podobnie wyrok z dnia 28 stycznia 2015 r., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, pkt 61–63 i przytoczone tam orzecznictwo).

43 Ponadto Trybunał wyjaśnił również, że zarówno cel prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości, jak i poszanowanie niezawisłości sądu w wykonywaniu jego funkcji wymagają, by sąd, przed którym wytoczono powództwo, mógł ustalić swoją jurysdykcję krajową w świetle wszystkich dostępnych mu informacji, w tym, w stosownym przypadku, informacji dostarczonych przez pozwanego (zob. podobnie wyroki: z dnia 28 stycznia 2015 r., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, pkt 64; z dnia 16 czerwca 2016 r., Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, pkt 45).

44 W tym względzie, odnosząc się do ścisłej więzi, istotne będą zatem informacje mające na celu wykazanie, że przedmiotem powództwa jest ten sam stan faktyczny i ewentualnie prawny. W związku z tym sąd ten może uznać za ustalone – w celu ustalenia istnienia ścisłej więzi – istotne twierdzenia powoda dotyczące przesłanek odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego sformułowane w jego żądaniach (zob. analogicznie wyrok z dnia 16 czerwca 2016 r., Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo).

45 W konsekwencji w sytuacji takiej jak ta w postępowaniu głównym sąd rozpatrujący sprawę może ograniczyć się do sprawdzenia, czy istnienie decydującego wpływu spółki dominującej na spółkę zależną nie jest a priori wykluczone, aby mógł uznać się za właściwy, o ile zezwala na to prawo krajowe.

46 Będzie tak, w przypadku gdy strona powodowa powołuje się na domniemanie wywierania decydującego wpływu i odpowiedzialności spółki dominującej. Jednakże weryfikacja, czy powództwo skierowane przeciwko spółce dominującej, której siedziba uzasadnia jurysdykcję sądu, przed którym wytoczono powództwo, nie jest sztuczne, zakłada, że pozwani mają możliwość powołania się na poszlaki sugerujące, że spółka dominująca nie posiada bezpośrednio lub pośrednio całego lub prawie całego kapitału swojej spółki zależnej bądź że domniemanie to powinno jednak zostać obalone.

47 W świetle wszystkich powyższych rozważań na przedstawione pytania należy odpowiedzieć, iż art. 8 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, by w przypadku roszczeń o zobowiązanie spółki dominującej i jej spółki zależnej solidarnie do naprawienia szkody wyrządzonej w wyniku naruszenia przez spółkę zależną reguł konkurencji, sąd siedziby spółki dominującej, przed który wytoczono powództwo, mógł oprzeć się, w celu ustalenia swojej jurysdykcji krajowej, na domniemaniu, zgodnie z którym w przypadku gdy spółka dominująca posiada bezpośrednio lub pośrednio cały lub prawie cały kapitał swej spółki zależnej, która dopuściła się naruszenia reguł konkurencji, owa spółka dominująca wywiera decydujący wpływ na tę spółkę zależną, pod warunkiem że pozwani nie zostali pozbawieni możliwości powołania się na poszlaki wskazujące na to, że spółka dominująca nie posiadała, bezpośrednio lub pośrednio, całego lub prawie całego kapitału swojej spółki zależnej albo że domniemanie to powinno jednak zostać obalone.

W przedmiocie kosztów

48 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 8 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych

należy interpretować w ten sposób, że:

nie stoi on na przeszkodzie temu, by w przypadku roszczeń o zobowiązanie spółki dominującej i jej spółki zależnej solidarnie do naprawienia szkody wyrządzonej w wyniku naruszenia przez spółkę zależną reguł konkurencji, sąd siedziby spółki dominującej, przed który wytoczono powództwo, mógł oprzeć się, w celu ustalenia swojej jurysdykcji krajowej, na domniemaniu, zgodnie z którym w przypadku gdy spółka dominująca posiada bezpośrednio lub pośrednio cały lub prawie cały kapitał swej spółki zależnej, która dopuściła się naruszenia reguł konkurencji, owa spółka dominująca wywiera decydujący wpływ na tę spółkę zależną, pod warunkiem że pozwani nie zostali pozbawieni możliwości powołania się na poszlaki wskazujące na to, że spółka dominująca nie posiadała, bezpośrednio lub pośrednio, całego lub prawie całego kapitału swojej spółki zależnej albo że domniemanie to powinno jednak zostać obalone.

Podpisy